

Bergen kommune
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett
Saksnr. 2018/50558

Oslo, 29. november 2018

Høringsinnspill angående Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning

Sex og samfunn vil takke for muligheten til å komme med høringsuttalelse til Bergen kommunes Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning.

Om Sex og samfunn

Sex og samfunn ble stiftet i 1971 og vi arbeider for å sikre alles seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Vårt arbeid er forankret i prinsippet om at alle individer har kontroll og bestemmer fritt over egen kropp og seksualitet, og derfor er begrepet selvbestemt sentralt i vårt arbeid. Vi har siden etableringen spilt en viktig rolle i en rekke kamper, blant annet rett til selvbestemt abort, selvbestemt prevensjon og selvbestemt seksualitet.

Sex og samfunn er Norges største senter for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter og benyttes ofte som nasjonalt kunnskapssenter på feltet. Vi deler vårt arbeid inn i tre hovedområder; klinisk arbeid, undervisning og påvirkningsarbeid.

Vårt kliniske arbeid inkluderer blant annet poliklinikken, sexologisk rådgivning, samtalegrupper for unge med utfordringer knyttet til kjønnsidentitet, hurtigstest hiv, helsetilbud til personer som kjøper sex, tilbud om oppfølging etter oppstart med PEP (posteksponeringsprofylaktisk behandling), HPV-vaksinering, prosjekt for minoritetsetniske og vår nasjonale chat-tjeneste.

Vårt undervisningsarbeid inkluderer seksualitetsundervisning for i underkant av 8.000 9. klassinger i Oslo kommune, i tillegg til at vi blant annet holder kurs og opplæring for helsepersonell over hele landet, for studenter ved høgskoler og universiteter, og vi har en meget ettertraktet hospiteringsordning.

Gjennom vårt påvirkningsarbeid er vi til stede i politiske og offentlige debatter innenfor feltet, blant annet gjennom høringsinnspill og medieuttalelser. Gjennom ulike nettverk samler vi aktører både lokalt og nasjonalt, og sørger for å være en tydelig stemme, både politisk og i offentligheten generelt.

Overordnede innspill

Før vi kommenterer på selve utkast til plan, ønsker vi å gi noen overordnede innspill. Generelt i planen savner vi følgende:

1. Tidsperspektiv
2. Voksne
3. Eldre

1. Tidsperspektiv

Det er ikke oppgitt hvor lenge Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning skal vare. Tidligere Plan for bedre seksuell helse varte kun i perioden 2011-2014, og vi håper ny plan kan dekke en lengre periode. Bergen kommune har mange gode planer som skal vare i både fem og ti år, for eksempel *Regnbuebyen Bergen. Plan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2017-2022* og *Folkehelseplan for Bergen kommune 2015-2025. Aktiv by - friske bergensere*.

2. Voksne

I mottatt høringsbrev står følgende:

I planen er det foreslått tiltak fordelt på tre hovedområder: 1) barnehage 2) skole 3) generelle tiltak for god seksuell helse rettet mot ungdom og den voksne delen av befolkningen.

Vi savner mer fokus på den voksne delen av befolkningen, og synes det er dumt at tiltak til denne gruppen begrenses til mål om å redusere uønskede svangerskap og smitte av seksuelt overførbare sykdommer. En god plan for seksuell helse bør inkludere mål og tiltak i et livsløpsperspektiv, og da også rette seg mot en frisk og voksen befolkning, og sørge for at alle er inkludert i kommunens arbeid for å sikre sine innbyggere en god seksuell helse.

3. Eldre

Heller ikke eldre er nevnt i forslag til plan. Sex og samfunn mener at også eldreomsorgen må inkluderes i arbeidet for å sikre kommunens innbyggere en god seksuell helse. Blant annet mener vi at ansatte i eldreomsorgen må ha kompetanse til å ivareta eldres seksualitet og kjønnsidentitet, og samtidig legge til rette for at eldre på institusjoner også kan ha et seksualliv.

Innspill til Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning

1. Innledning

Vi er glade for at planen er bredt forankret i kommunen og vi synes det er svært positivt at arbeidsgruppen har bestått av representanter for flere byrådsavdelinger. Seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning strekker seg over flere felt og det er viktig at de relevante byrådsavdelinger er involvert i både utarbeidelse av planen og ikke minst i gjennomføringen.

I tillegg vil vi berømme arbeidsgruppen for en gjennomgående helhetlig og positiv tilnærming til seksuell helse, og vi er glade for at en god seksuell helse fremmes som et gode og et mål i seg selv og ikke kun reduseres til et tiltak for å redusere uhelse.

2. Kropp, kjærlighet, følelser og identitet i barnehagen

Sex og samfunn er glade for at innsats starter tidlig og at også barnehage er inkludert i denne planen, da dette var noe vi savnet i tidligere Plan for bedre seksuell helse 2011-2014.

Vi ønsker likevel at de aller minste barna også inkluderes i en plan for seksuell helse, de som enda ikke har begynt i barnehagen. Da må også helsestasjonene involveres og temaet seksuell helse må tas opp med foreldrene, også før 2-årskontrollen ved helsestasjonen.

Vi støtter foreslått kompetanserekke for styrere og pedagoger, men vi mener dette burde gis til alle som er ansatt i barnehagen.

Sex og samfunn vil berømme Bergen kommune for foreslåtte tekst og vi er svært glade for den positive tilnærmingen til seksuell helse:

Det foreslås at temaet kropp, kjærlighet og følelser bør være tema i foreldresamtaler i barnehagen for å styrke foreldrenes kunnskap og bevissthet om barns naturlige seksuelle utvikling og hvordan denne kommer til uttrykk i lek og atferd. Det kan også være naturlig at dette er tema på foreldremøte, der en legger opp til samtaler og refleksjoner blant foreldrene om temaet. (s. 9)

3. Seksualitetsundervisning i skolen

Vi ønsker å komme med en presisering og en tilleggsopplysning:

Presisering: Det var Kantar TNS som utførte undersøkelsen blant lærere, og det var Sex og samfunn som var oppdragsgiver (s. 13).

Tilleggsopplysning: På oppdrag fra Sex og samfunn har Kantar TNS også utført en undersøkelse blant elevene og deres syn på seksualitetsundervisningen i skolen. Totalt svarte i underkant av 2.500 elever på 10. trinn og 1. trinn på videregående. Undersøkelsen viste blant annet at:

- 8 av 10 mente at god seksualitets-undervisning på skolen er viktig for å få et godt forhold til egen kropp.
- 7 av 10 ønsket mer seksualitetsundervisning i skolen.
- 5 av 10 oppga at det var tema de savnet i undervisningen om seksualitet
- Mellom 7 og 8 av 10 ønsket at helsesøster skal gjennomføre seksualitetsundervisningen, og nær 6 av 10 viste til at eksterne også bør kunne gjennomføre seksualitetsundervisningen i skolen.

I undersøkelsen har vi også spurt om hvilke temaer som ble tatt opp i seksualitetsundervisningen, og hvilke tema elevene ønsket å vite mer om. Kontakt oss gjerne dersom dere ønsker mer informasjon fra denne undersøkelsen.

Videre er vi positive både til å «timeplanfeste seksualitetsundervisningen i større grad og legge den inn i skolenes årshjul» (s. 14) og til å utvikle et tverrfaglig samarbeid innad i skolene, og et tverrsektorielt samarbeid med andre sektorer (s. 14). Vi håper at helsestasjon for ungdom kan være en samarbeidspartner.

Det er viktig at et kompetanseløft på nye eller prioriterte områder i seksualitetsundervisningen ikke begrenses til lærere, men at også et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid får kompetanse på disse områdene. Slik kan vi lettere sikre at informasjon om seksualitet ikke blir skole- og/eller læreravhengig, men at alle unge får informasjon om seksuell helse. Her vil vi spesifikt nevne de som ikke går på skolen og ikke har tilgang til undervisning om seksualitet, blant annet de som har falt ut av skolen og nyankomne unge og voksne.

Sex og samfunn er positive til at lærerne skal få kompetanseheving i form av verktøy eller pakke (s. 20), men vi vil understreke at det ikke er nok med «innføring i nødvendig bakgrunnskunnskap for å gjennomføre god seksualitetsundervisning og konkret innføring i bruk av Uke6» (s. 20-21). Vi mener at de som skal undervise om seksualitet trenger mer enn kun bakgrunnskunnskap på feltet.

5. Redusere uønskede svangerskap og smitte av seksuelt overførbare sykdommer

Sex og samfunn ønsker at unge under 16 år også skal inngå i statens subsidieordning for prevensjon og at helsesøstre og jordmødre skal kunne gi prevensjon til denne aldersgruppen. Oslo kommune har lansert et prøveprosjekt hvor unge under 16 år skal får gratis prevensjon¹, og vi håper også Bergen kommune vil jobbe for dette.

Gjennomgående ønsker vi at planen skal være kjønnsnøytral, og at pronomen som hun/han erstattes med for eksempel vedkommende, personen eller lignende. Et inkluderende språk er viktig for å nå alle kjønn. Vi vil samtidig berømme Bergen kommune for sin innsats for og støtte til aktører som Skeiv Verden og FRI, en støtte som bidrar til større inkludering av alle i samfunnet. Vi håper kommunen også i fremtiden vil sikre videre rammer for arbeidet som gjøres på lhbti-feltet.

Sex og samfunn tilbyr selvtest for seksuelt overførbare infeksjoner, et tilbud som er svært godt brukt. I 2017 ble det registrert over 10.000 selvtester hos oss. Samme år ble 7 prosent av alle klamydiatilfellene i Norge registrert ved Sex og samfunn. Vi mener derfor at tilbud om selvtesting ved helsestasjon og helsestasjon for ungdom er et viktig tiltak. Sex og samfunn tilbyr både behandling og smitteoppsporing. Det er også slik at det i Norge er gratis å teste seg og få behandling for seksuelt overførbare infeksjoner hos fastlegen, og dette er det ikke mange som vet. En økt bevissthet om tilbudet kan føre til at flere bruker fastlegen til dette formålet.

Sex og samfunn mener at vi i stedet for å «motivere til bruk av kondom med ærlighet om ulempene» (s. 24) heller bør motivere til kondombruk ved å trekke frem fordelene. Det finnes mange ulike typer kondomer, og vi ønsker en positiv vinkling også på dette feltet.

Vi ønsker også å påpeke behovet for en god studenthelsetjeneste i Bergen. Per dags dato skal Engen helsestasjon fungere som helsestasjon både for studenter og som helsestasjon for ungdom, men dessverre vet vi at tilbudet har utfordringer knyttet til kapasitet.

6. Vurdering av behov for senter for seksualitet

Det er ikke nødvendigvis slik at de av oss med funksjonsnedsettelse har et redusert selvbilde eller et negativt forhold til egen seksualitet. Derimot er det slik at mange møter lite kompetanse i helsevesenet dersom temaet seksuell helse tas opp, og derfor mener vi at det trengs et kompetanseløft for å møte ulike behov innen seksuell helse. Tilstrekkelig kapasitet i tjenestene må også inkludere tilstrekkelig kompetanse (s. 24).

---

¹ Vårt Oslo (01.11.18): [Kondomer, p-stav eller p-piller? Nå får Oslo-ungdom under 16 tilbud om gratis prevensjon.](#)

Sex og samfunn er glade for at Bergen kommune ønsker å samle et kompetent fagmiljø for å sikre at kommunens innbyggere får et best mulig tilbud. Vi er veldig positive til å innlede samtaler med kommunen om et eget senter for seksualitet, og bidrar svært gjerne med å sørge for god kompetanse innen feltet. Vi ønsker videre å foreslå at Bergen kommune, som en pilot, kan tilby et senter for seksualitet som er for alle, uansett alder. Dette vil være et svært godt tiltak til å sikre at alle byens innbyggere har en best mulig seksuell helse.

Med vennlig hilsen

Maria Røsok
Daglig leder

Tore Holte Follestad
Assisterende daglig leder